

EYGA MÁLID

**DORIT
HANSEN**

lærari og ritstjóri

Veruleikin er nakað lort!

“Føroyingar eru lukkligir og eydnusamir.” Tað vísir nýggj kanning hjá Fólkaheilsuráðnum. Gott nokk læra vit ikki so nógv, men vit eru nøgd. Vit eru enntá nøgdari enn fólk í grannalondunum, sum annars verða søgd at vera heimsins lukkuligastu. Føroyska lukkan byggir á tríggar súlur, segði samskiparin í Kringvarpinum: vit hava góð netverk, vit kenna okkum vird, og vit eru trygg. Á einum stiga við trinum frá 0-10, enda vit á 7,9. Bæði norðmenn, islendingar og danir liggja lægri enn vit á stiganum.

Lýsingarátakið fyri føroyskum lívsnøgðsemi byrjaði týsdagin við samrøðu í Góðan Morgun Føroyar og nýggjum bólki á Facebook við heitinum “Ræðuliga gott,” har fólk kunnu skriva tær góðu søgurnar um at búgva í Føroyum. Eg gleði meg at hoyra meira um kanningina, men eg má viðganga, at skepsisin var stór týsdagin (tá hetta Eygamálið varð skrivað). Ti hvussu kann man gera eina kanning, sum í staðin fyri at byggja á eina ástøðiliga hypotesu, er grundað á eina greiða missión: “at lyfta stemningin í føroyska samfelagnum”?

Nú burdi eg verið tann síðsta at grenja um slíkt aðalborið endamál. Eg havi mangan suffað um, hvussu fólkafráflyting knappliga gjøgnumsúrgar alt alment samskipti. Kvinnur skulu hava javnstøðu, tí annars rýma tær, tey ríku skulu hava lægri skatt, annars rýma tey, og námsfrøðingar skulu hava betri arbeiðsumstøður, annars rýma teir. Troyttandi grenj, havi eg hugsað. Og tá man skrivar blogg um gerandisgleðir, skal man nokk ansa eftir egnum glashúsi, áðrenn man finnist at jaligum nøgdsemiskanningum.

Men eg loyvi mær álíkavæl at kasta ein stein í jubilmaskinuna. Tí kanska er fortreytin fyri eydnuni, at vit IKKI eru lukkilig. Norðlýsið visti herfyri á vísindaliga týska kanning, sum staðfestir at pessimistar liva longri enn tey, sum síggja ljóst uppá framtíðina. Niðurstøðan í kanningini er, at tey sum hava lindi at stúra fyri framtíðini, hava betri heilsu, betri inntøku og liva longri. Tey, sum hinvegin vænta sær eina ljósa framtíð, eru ikki nóg væl fyrireikað, tá framtíðin verður veruleiki. Tey verða fátæk, sjúk og doyggja fyrr.

Sambært Fólkaheilsuráðnum eru føroyingar sera hjartskygdir og “vænta at vera á trini 8,5 um 5 ár.” Tað fegnast vit um, tí tað er gott at vera glað og enn betri at vera optimistisk. Men er tað nú tað? Hvussu hevði føroyska vinnulívið sæð út, um forfedrar okkara vóru nøgdir við tað, sum var? Og um forfedrar okkara høvdu væntað eina ljósa, lætta framtíð, høvdu teir so stríðst fyri einum føroyskum vælferðarsamfelagi? Er tað ikki stríðið og ónøgdin, sum hava lagt lunnar undir føroyska framburðin?

“Veruleikin er nakað lort,” segði maðurin, tá ið vit annað páskakvöld gjørdum okkum til reiðar at fara í holt við gerandisdagin aftur. Orðini minntu meg um abba, sum plagdi at siga “Et strid vort liv monne være.” Eg hámeti báðar, tí veruleikin er nakað lort, og lívið er eitt stríð. Sjálvandi skulu vit gleðast um tað góða, men tá ið almennir stovnar seta nøgdsemi og “góðan stemning” sum samfelagslig mál, rennur tað mær kalt niður eftir bakinum. Hvussu verður framtíðin, um øll bara eru glað, og hvat hendir við framburðinum, um ónøgdsemi verður óynskt?

KJAK

Viðmerkingar og lesarabrøv til Sosialin skulu sendast til teldupostadressuna:
post@sosialurin.fo

Nær skal barnið í skúla?

**Marjun
Nielsen**

sálarfrøðingur

20. juni 2011 kom Fólkaskúlaráðið við einum tilmæli um sernámsfrøði í Føroyum. Eitt av tilmælinum er, sum fyrirbyrgjandi tiltak, at børnini skulu fara í 1. flokk eitt ár fyrr enn tey fara nú og hava móguleika fyri at ganga 11 ár í skúla. Hetta fyrsta árið skal ikki hava sama innihald sum núverandi 1. flokkur, men hava eina meira spælandi lærutilgongd.

Á vári 2012 kom eitt tilmæli frá skúlastýrunum í Tórshavnar kommunu, sum somuleiðis mælir til, at børnini fara í skúla eitt ár fyrr.

Felagið heim og skúli hevur somuleiðis í lesarabrævi í Skúlablaðnum og í fjølmíðlunum mælt til, at børn fara í skúla eitt ár fyrr.

Mikið kjak hevur í seinastuni verið um, nær børnini í Føroyum skulu fara í skúla. Spurningurin er, um hesi tilmæli byggja á faklig atlit ella um tað er ein persónligur ella politiskur hugburður, sum ger seg galdandi?

Mentamálaráðið bjóðaði inn til eina ráðstevnu 10. mai 2010 í Norðurlandahúsinum, har tey vildu varpa ljós á og fáa eitt kjak um, nær børnini skulu byrja í skúla. Tríggir granskarar, Peder Haug, Niels Egelund og Ingmarie Munkhammar vistu á, hvat ymisk gransking vísti um hetta evni. Niðurstøðan var m.a., at granskingin vísir, at tað er hvørki verri ella betri at byrja í skúla eitt ár fyrr. Menningin hjá børnunum er ikki ávirkað av, nær tey byrja í skúla. At londini rundað um okkum hava valt at koyra børnini í skúla fyrr enn vit, er ikki fakliga grundað, men er ein politisk avgerð. Sum fakfólk á økinum

kenna vit bæði skúlaskipanina og dagstovnaðkið í Føroyum, samstundis sum vit meta okkum at hava eina holla vitan um menningina hjá børnum.

Hyggja vit eftir skúlaskipanini í Føroyum, so liggja stórar avbjóðingar í at geva næmingunum, sum eru í skipanini í dag, eitt nøktandi skúlatilboð. Samfelagið setir stór krøv til skúlan í dag, har øll børn skulu trívast og fakliga fáa nakað burtúr. Hetta krevur, at skúlin veitir næmingunum næmingalagaða undirvísing og heldur teimum til í arbeiðinum. Vit hava fá sertilboð í Føroyum, flokkarnir eru ofta stórir, sum oftast við fáum læraratímum og stuðulstímaáttanin røkkur langt frá til tað, sum skúlararnir meta seg at hava tørv á fyri at kunna geva øllum børnunum eina góða undirvísing. Teir fysisku karmarnir, bæði innandura og uttandura á nógvum skúlum, eru trongir, sjálvst á teimum nýggju skúlunum, og serundirvísingarhøli eru ring at fáa eyga á.

Børn sum eru 5 - 6 ára gomul, har vit skulu leggja dent á eina spælandi lærutilgongd, hava tørv á hóskaðum fysiske kørnum bæði inni og úti, sum er laga til teirra tørv og menning. Flestu skúlagarðar og skúlastovur nøkta ikki henda tørvinn í dag.

Børn hava tørv á nærverandi vaksnum fólkum. Veruleikin er, at starvsfólkanormeringin á dagstovnaðkinum er betur enn á skúlaøkinum og gevur hetta betri fortreytir fyri at børnini fáa hesa nærveru. Flestu dagstovnar hava somuleiðis góðar fys-

**Johanna
Lindenskov
Joensen**

*námsfrøðiligur
ráðgevi*

iskar karmar og rúma í dag børnum millum 0 og 7 ár.

Okkara ætlan er ikki at seta spurnartekin við tað arbeiðið, sum verður gjørt á skúlum og dagstovnum í dag. Bæði lærarar og pedagogar gera eitt stórt og gott arbeiði á teirra øki. Vit seta hinvegin spurnartekin við, hvat henda politiska avgerðin og fakligu tilmælini at koyra børnini í skúla eitt ár fyrr, byggir á.

Hyggja vit eftir menningini hjá børnum, so mennast og læra tey alt lívið, og henda spælandi lærutilgongdin at menna barnið til lívið fer fram longu frá barnið er føtt og enn tá áðrenn. At styrkja barnið sosialt, kropsliga, kognitivt, málsliga og persónliga er týðandi alt lívið bæði undan og eftir skúlaaldur. At geva barninum eina vitan um seg sjálvan og um verðina, er tað sum allur lærdómur og víðari menning byggir á og henda menning er ikki avmarkað til eitt ávíst tíðarskeið í lívinum.

Vit meta, at tað verður trupult hjá fólkaskúlanum undir núverandi umstøðum at taka ímóti 5 til 6 ára gomlum børnum, bæði viðvíkjandi hvussu skúlin er skipaður, normeringum, fysiske kørnum og tí figgarliga. Vit meta tí í verandi støðu, at vit heldur eiga at menna økið 0 til 7 ár, so at øll børn í Føroyum fáa eitt javnbjóðis tilboð. At tey fáa eina vitan um verðina og seg sjálvan og har tey trívast og mennast. At dentur verður lagdur á at seta orð á og samskipta við børnini um upplivingar og kenslur, at reflektera yvir verðina, seg sjálvan og onnur, at læra børnini at avlesa og samstarva við onnur, tolsemi,

áhuga fyri bókstavum og bókstavaljóðum, spæliskrivning, at fáa tal- og mongdarfatan, at savna seg um eina uppgávu, rørsluligar avbjóðingar, kreativitet osfr. Hetta tilboð skal verða eins fyri øll børn, so tað ikki er tengt at, hvar barnið býr ella hvat dagtilboð barnið hevur.

Vit eiga at menna okkara egna tilboð heldur enn at kopiera aðrar skipanir fyrlitarleyst, tí fyrimunurin við at vera eitt lítið land er, at tað er lætt at røkka út til øll børn í Føroyum. Her mæla vit til eina meira fleksibla skipan, heldur enn at koyra børnini í skúla sum 5 - 6 ára gomul, har tey skulu mæta kl. 8 og har tað er møtskylda. Um børnini eru á dagstovni til tey eru 6 - 7 ára gomul, skulu tey bert fyrihalda seg til eitt tilboð allan dagin og ikki fyrihalda seg til eitt skúlatilboð nakrar tímar og eitt frítíðartilboð nakrar tímar.

Tankin um at hava eitt ávíst innihald fyri tey 5 - 6 ára gomlu er góður. Okkara uppskot er at víðka hetta til at hava eitt ávíst innihald til øll 0 til 7 ára gomul børn í Føroyum, so øll fáa eitt javnbjóðis pedagogiskt tilboð við greitt defineraðum málum, har vit miðvíst og tilvita menna og styrkja børnini.

Sum nevnt hevur skúlin fleiri óloystar avbjóðingar at arbeiða við. At koyra fleiri børn inn í hesa skipanina og enntá yngri børn seta vit spurnartekin við. Hvi skulu vit tyngja skúlan enn meira við at koyra ein árgang aftrat inn í skipanina? Gev heldur skúlanum móguleika til at loysa núverandi uppgávur, áðrenn vit leggja fleiri byrðar á teirra herðar.